

Rozdział II

Próba rekonstrukcji zawartości *Nowego i starego kalendarza* na rok 1689

Tłumaczenie *Nowego i starego kalendarza na rok 1689* rozpoczyna *Первая часть предугадания*, odpowiadająca części kalendarzy nazywanej *Pierwsza część prognostyku*. Otwiera ją *Поведение годовое*, czyli *Rewolucja roczna*, w której Słowakowic określa położenie i koniunkcje planet. Następnie przystępuje do bardziej szczegółowych dywagacji na temat ich wpływu na życie ludzkie w rozdziałach: *Владелец годовой*, czyli *Pan roczny*, *Збытия поведения годового*, czyli *Skutki rewolucyjnej rocznej*, *О свойстве года 1689-го*, czyli *O własności roku 1689*, *Изменение Луны*, czyli *O zaćmieniu miesięcznym*, *Збытия помрачения лунного*, czyli *Skutki zaćmienia miesięcznego*, *Постановление четырех частей лета 1689-го*, czyli *Postanowienie czterech części roku 1689*, *Война или мир*, czyli *Wojna czy pokój*, *Плод полевой*, czyli *Urodzaj polny*, *Дни к севбе угодны по новому календарю*, czyli *Dni dobre do siania według nowego kalendarza*, *Болезни и воздух*, czyli *Choroby i powietrze*, *Руды*, czyli *Kruszcze*, *Пожары*, czyli *Požary*, *Беременные госпожи*, czyli *Brzemienne panie*.

Zawartość *Prognostyku* przedstawiamy poniżej.

NOWY I STARY
KALENDARZ
ŚWIĄT ROCZNYCH
i biegów niebieskich.
Kapłanom dla porządku Kościoła Bożego¹
Gospodarzom dla siania i szczepienia
Chorym dla poratowania zdrowia
Zdrowym dla traktowania spraw poważnych
Myśliwym dla szczwania zwierza
wielce służący
na Rok Pański MDCLXXXIX po przestępnym i przybyszowym
pierwszy
przez
Marcina Stanisława Słowakowica
filozofijej i medycyny w Akademijej Krakowskiej
wyrachowany
w Krakowie
w drukarni Wojciecha Goreckiego, J. K. M. typografa,
wydany.

PIERWSZA CZĘŚĆ PROGNOSTYKU²

Rewolucja roczna

W rozdziale *Rewolucja roczna* (k. 5v–6v) Słowakowic informuje na wstępie, że najjaśniejsze spośród planet – Słońce, szczęśliwie zakończywszy swój bieg w 12 znakach zodiaku, nowy bieg zaczyna, a Nowy 1689

---

1 W przekładzie ten fragment tytułu został pominięty.

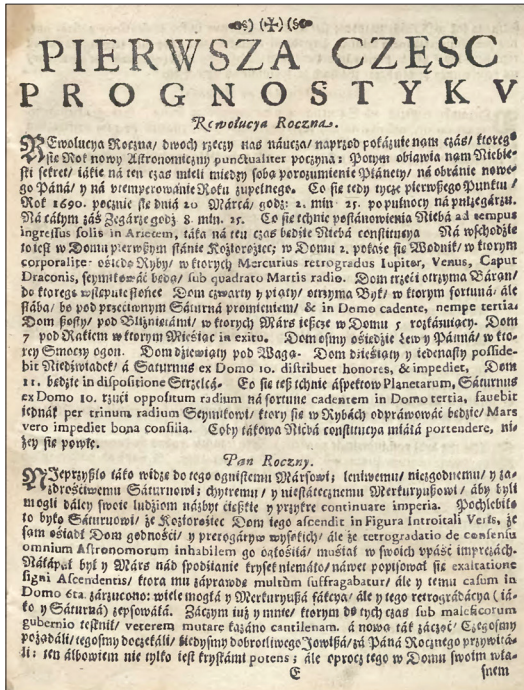
2 Polskie tytuły rozdziałów rekonstruuje na podstawie wydania chronologicznie najbliższego. Por. *Nowy i stary kalendarz świąt rocznych i biegów niebieskich, kapłanom dla porządku Kościoła Bożego, gospodarzom dla siania i szczepienia, chorym dla poratowania zdrowia, zdrowym dla traktowania spraw poważnych, myśliwym dla szczwania zwierza wielce służący, na Rok Pański MDCXC, przybyszowy, po przestępnym wtóry, przez M. Stanisława Słowakowica, filozofijej i medycyny doktora w Akademijej Krakowskiej, z pilnością wyrachowany, w Krakowie w Drukarni Mikołaja Alexandra Schedla, J. K. M. typogr.*

rok rozpocznie się 20 marca na półzgarze dziewiątym (równonoc wiosenna). W tym czasie w domu pierwszym i drugim stanie Skorpion – znak Marsa, w domu trzecim Koziorożec – znak Saturna, dom czwarty otrzyma Wodnik – drugi znak Saturna. Dom piąty zajmą Ryby – znak Jowisza, w domu szóstym zasiądzie Baran – drugi znak Marsa. Dom siódmy i ósmy trzyma Byk – znak Wenerę. W domu dziewiątym znajdzie się Rak – znak Miesiąca. W domu dziesiątym zasiądzie Lew – znak Słońca. Domem jedenastym władać będzie Panna, dom dwunasty znajdzie się pod Wagą.

Dalej określa właściwe dla tego roku położenie planet i konstelacji zodiakalnych, stwierdzając, że Saturn retrogradus znajdzie się w kącie pierwszym w Skorpionie, z którego na dom siódmy i ósmy, na Wenerę we własnym domu siedzącą, na Jowisza w Wodniku, na Marsa w Koziorożcu i na Księżyc w Rybach rzuci trójkątne promienie. Mars w Koziorożcu na polskie i raku-skie znaki, na Słońce, Merkurego i Głowę Smoczą kwadratowy zaostrzył promień. Z kolei Słońce w Wadze na Marsa i Koziorożca czwartaków zwróciło promienie. W tej niezgodzie pomaga Słońcu Merkury i Głowa Smocza. Wenera sprzeciwia się staremu i chromemu Saturnowi, a trzeciakiem rozpuszcza popędliwość Marsa. Księżyc łączy się potrójnym promieniem z Saturnem. Smoczy Ogon z Wagi i z domu nieprzyjaciół przysparza swoim czwartakiem kłopotów Marsowi. Ale czego można od takiego układu znaków niebieskich oczekiwać, powiem niżej – kończy ten rozdział Słowakowic.

Pan roczny (k. 6v–7v)

Przedstawiony wyżej obraz rewolucji rocznej z Jowiszem w kącie czwartym i Wenerą w kącie siódmym w domu własnym skłaniał Słowakowica ku myśli, że te właśnie przyjazne planety przejmą, jak uczył sławny Hermes Trismegistos, panowanie. Powołując się

Strona tytułowa *Pierwszej części prognostyku z Nowego i starego kalendarza na rok 1690* (Ossolineum, XVII – 6916–III/27)

jednak na ustalenia Gwidona Bonatusa³, który zwracał uwagę, że gdy pan domu wschodzącego jest panem domów niektórych planet, to on bez wątpienia będzie panem rocznym, i nie ma już potrzeby rozważać, nad jaką planetą, i ustaliwszy, że w tym roku Mars będzie panem tego domu, w którym wiosną znajduje się Słońce, a ponadto będzie panował nad wschodzącym w Skorpionie i Koziorożcu, przypuszcza, że Mars może również zostać panem rocznym.

Skutki rewolucyjnej rocznej

Prognozy przedstawione w paragrafie *Skutki rewolucyjnej rocznej* (k. 7v–9v) są złe, gdyż układ planet zapowiada zdaniem Słowakowica same nieszczęścia. Mars w domu trzecim zwiastuje bowiem ogień, gniew, zawiść, konflikty i zabójstwa między braćmi i krewnymi. Z kolei Słońce w domu piątym pod kwadratowym promieniem Marsa nie wróży niczego dobrego paniom brzemiennym, Wenus pod przeciwnym wzrokiem Saturna w znaku Byka zapowiada w niektórych krajach

³ Włoski astrolog Guido Bonatti (ca 1207 – ca 1296), autor podręcznika *Liber Astronomiae*.

cudzoziemskich trzęsienie ziemi, a ponieważ osiadła w domu siódmym, może wywołać spory i konflikty rodzinne. Merkuriusz w domu szóstym przyniesie wielkie choroby małym dzieciom, szczególnie w Polsce, w ziemiach niemieckich i francuskich. Głowa Smocza w domu szóstym usposobi sługi i urzędników do lenistwa, nieróbstwa i zdrady swoich panów i pań. A ponieważ znajduje się w znaku Barana, zapowiada też wywyższenie ludzi wielkich i poniżenie podłych. Ogon Smoczy w Wadze w niektórych miejscach wyniszczy bydło chorobami.

O własności roku 1689

W paragrafie *O własności roku 1689* (k. 9v–10), polemizując z arabskim astronomem Albumazarem, który twierdził, że obecność Ogona Smoczego w Wadze zapowiada suszę, obserwujący dodatkowo położenie Saturna, Merkuriusza i Księżyca Słowakowic, prognozuje, że w roku 1689 wilgotność ludzi zmęczy, gdyż Saturn w mokrym znaku oznacza obfite deszcze i wody wielkie, na co również zezwala Merkuriusz w Baranie i Miesiąc w Rybach, a to zwykle prowadzi do drożyzny. Niemniej dodaje, że latem Mars upały sprowadzi, dlatego też należy uważać, by iskry z dachów nie spadały, ponieważ będzie w znaku ogniowym, a Saturn prawie w połowie nieba w kwadracie Marsowym. Gdy zaś o wilgotność chodzi, to tej – zdaniem Słowakowica – najbardziej powinny się obawiać kraje, które leżą pod Skorpionem, czyli Księstwo Sabaudii, Al-Kahir (Kair), Turcja, Padwa, Gdańsk i Szczecin.

O zaćmieniu miesięcznym

W rozdziale *O zaćmieniu miesięcznym* (k. 10v–11) kalendarzysta prognozuje dwa widoczne zaćmienia

Księżycy, dokładnie określając ich daty dzienne według nowego (juliańskiego) kalendarza oraz przebieg.

Skutki zaćmienia miesięcznego

W rozdziale *Skutki zaćmienia miesięcznego* (k. 11–12v), powołując się na nie wymienionych z imienia astrologów, którzy twierdzą, że niewidzialne dla oczu ludzkich zaćmienia nie są szkodliwe, a widzialne nieszczęścia przynoszą, dorzuca do ich argumentów swoje własne i informuje, że pierwsze z zapowiadanych zaćmień miesięcznych nastąpi pod rządami Saturna wstecznego, stojącego na wschodzie, gdy Mars i Jowisz wchodzi w czwartak niezgody, a Wenus, która jest panią domu śmierci, zasiada w kącie pod przeciwnym promieniem Marsa. W związku z tym przewiduje kalendarzysta, że należy się obawiać wielkich zamieszek i chorób w tych krajach, które leżą pod Skorpionem i Wodnikiem, czyli w Moskwie, Danii, we Włoszech, u Tatarów, na Rusi Czerwonej, u Szwedów, Turków, a dla Rakuszan zaćmienie ma mieć wręcz katastrofalne skutki, ponieważ nastąpi pod znakiem Wagi. Ale i my, dodaje, którzy to zaćmienie będziemy mogli zobaczyć, wielu szkód doświadczymy ze względu na naturę Marsa i Saturna.

Jeśli zaś chodzi o drugie zaćmienie, to zdaniem Słowakowica będzie ono jeszcze straszniejsze i przyniesie wiele złego chrześcijanom, wielkim panom, ale najwięcej Węgrom, gdyż ich wsteczny signifikator będzie uciśniony kwadratowym promieniem Marsa i Saturna. Będzie też ciężko panom Polakom, Niemcom, Francuzom, ponieważ znajdzie się on w znaku Barana w granicach Jowisza, a co gorsza w domu śmierci, skąd należy oczekiwać śmiertelnych chorób wśród społeczeństwa. Ciężko będzie Wielkopolanom, Rakuszanom, Turkom, Szwedom, Białej Rusi, ponieważ ich signifikator jest uszkodzony przez kwadratowy promień złych planet. A ponieważ zdarzy się to w pierwszej dekadzie Barana,